

ספרוי — אוצר החסידים — ליאובאואריטש

שער
שלישי

קובץ
שלשת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלהה"ה נבג"מ זי"ע

שני אודסאהן

מליאובאואריטש

•

שמות

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמישת אלפים שבע מאות שמות ושם ושש לביריה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשחת שמות, טור-בא-טבת, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehota.org / www.kehota.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehota.org

שמות

מקרא מלא דבר הכתוב – «טוב .. (ו) יום המות מיום הולודו»; און ווי דער מדרש⁴ איז מאבר, וויליל, ביום שנולד בו אין אדם יודע מה מעשיו», משא"כ ביום המיתה (של צדיק) וויס מען איז «יצא מן העולם בשלום»⁵ מיט תורה ומעשים טובים).

[ובפרט לוית ווי דער אלטער רבבי איז מאבר]⁶ דעם גודל העילוי פון יומ הסתלה קותם של צדיקים, איז דעמאַלט ווערטט דיא שלימות פון «כל מעשייך ותורתך ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו», און דעריבער איז עס אן עת רצון וואס איז «פונל ישועות בערך הארץ».

וערטט דאָר אָתְמִי גְדוֹלָה: ווי זאגט מען בכללו איז יומ הלידה האָט אָ מעלה לגביה יומ המיתה (אונ ווער רעדט נאָר באָפָן וואָס איז מkapר אויפֿ אַים) – בשעת איז «טוב .. יומ המות מיום הולודו! ובפרט ווי דער מדרשי איז נאָר מדגש, איז ביום הלידה דאָרף ניט זיין קיין שמחה (וועבאלד מען וויס ניט באַיזה פרק ומעשים יומוֹד אָם צדייק ואָם כ"ר)» משא"כ «וימת – הם צריכין לשמהו שנטפר בשם טוב כ"ר».

[אָפִילוּ מײַאל זאגן איז נאָר דעם ווי «נפטר בשם טוב» איז «סופו מוכיח על תחילתו» איז אויר יומ לידתו איז אָזמן

4) קהילת ג, א.

5) קה"ר עה"פ (פ"ז, א (ד)). תנומה ושמור ר"פ ויקחלו. וועוד.

6) ל' השמוייע שם.

7) ל' הקה"ר שם.

8) אגודה ק"ס וו' (קמנז, ט"א ואילך) וט"י כת. וראה סדור שער הל"ג בעומר (דש, ב-ג, שז, טע"ב). ועוד.

9) קהיר שם. ועד"ז בשם"ר שם.

א. בקשר מיט יומ לידת משה רבנו זאגן ח"ל, איז דער ביטול פון גזירת המן אייז געווען פֿאָרבּוֹנְדֶן מיט דעם זכות מיוחד פון דעם טאג, ווילל הגمراיא: תנא כיוון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא הי יודע שבשבעה באדר נולד.

אייז ר"ש⁷ דערויף מפרש: כדאי הלידה² שתכפר על המיתה.

בפשותו באווארנט דא ר"ש⁸: אמת טאָקע איז שבעה באדר האָט די מעלה פון יומ שנולד בו משה – עס האָט דאָר אָבער אויך דעם ענין פון יומ «שמת בו משה», אייז במאָה עדיף לדידת משה פון יומ הסתלקומו או דערפֿאָר זאל בטל ווערן דער ענין בלתי רצוי פון דעם טאג (אַלְס יום ההסתלקות?)?

אייז מאבר – «כדי הלידה שתכפר על המיתה»: די לידה אייז מכפר, «ווישט-אָפּ» («כפירה ... לשון קנוֹה והעבריה³) דעם ענין בלתי רצוי פון דעם טאג אַלְס יומ מיתת משה.

מען דאָרף אָבער פֿאָרשטיין: לאכורה אייז אִיפֿאָס מסתברא – מיתה (קומט נאָר דער לידה און) אייז מבטל פעילות הלידה, ניט פֿאָרקערטרט?!

ב. נוסף אויך דער שאלה הנ"ל מצד הסברא – אייז ניט מובן: סאייז דאָר

1) מגילה יג, ב.

2) בפרש"י שביעי: כדאי הווא יומ הלידה שיכפר על המיתה. והיינו שהוכת הוא לא (רכ) מוץ עצם הלידה, כ"א שיך להוים (ולהעיר מהוויל) (תענית כת, א) מגלאין זכות לויים וככאי). וראה בארכוה לק"ש חט"ז ע' 343 ואילך (וש"ע). 3) ר"ש⁹ ויישלח לב, בא. אגהת פ"א (ג, טע"ב).

— כמובן, ס'אייז קיין קשייא ניט פאר' וואס המן „שם שמחה גדולה“ מצד דעם וואס „נפל לי פור בירח שמת בו משה“, וויל ערד האט ניט געוואו Ost וועגן דעם עילוי פון יומ ההסתלקות; די שאלת אייז אבער: פארוואס זאגט עס ניט די גمراא אין דער מסקנא, אין דעם „ולא הי יודע בו?“

ג. ויש לומר הביאור בזוה:

אעפ' איז דער כלל פון „טוב .. יומ המות מיום הולדו“ אייז שיד בי כל אדם (אפלו בא צדיקים), וויל „אין אדם יודע מה מעשיו“ — אייז אבער משה אין דעם איז יוצא מן הכלל, וויל בי ליזטן של משה זאגט דער פוקס¹³, „ויהדיא אותו כי טוב הוא“, אונן ווי חזיל¹⁴ זיינען דאס מפרש, איז „בשבעה שנולד משה נתמלא הבית כולם אור“ (אייז תיכף בימים גבעירין וווערן האט אין משחן מאיר געוווען דער אוור השכינה¹⁵ באופן איז דאס האט באלויכטען דעם גאנצן בית).

דאס הייסט: אעפ' איז בשעת יעדער איד (יהי מי שייה!) וווערט געבעאן, וווערט מיט זיין עצם לידזה אויפגעטען א ניעץ „המשכה“ פון אלקות אונן ווועלט, עס אייז אראָפֿגעקעמען (נאָר) א נשמה והסתלקות. ולהעיר מלקו"ש ח"ב (ע' 283 ואילך) בעמלת הפוועל על הכת.

נעלה מיט א זכות מיויחדת (אלס דער טאג וווען נשמת הצדיק אייז אראָפֿגעקען) מען אויף דער ווועלט) — אייז דאס אבער פארט נאָר א תוכאה פון דעם וואס אייז נtagלה געווארן שפעטער ביטם המיתה (ווען נפטר בשם טוב¹⁶); קען דאָר ניט זיין איז דער יומ הלידה זאל האבן א גרענטערן עילוי ווי יומ המות!

אויך דאָר מען פארשטיין: לויט דעם מדרש הנ"ל (וביאור פון אלטן רב"ץ) אין דעם גודל הזכות והעילי פון „יומ המות“ — וווערט אַ תמיי: בשעת די גمراא דאָרף געפינען א טעם פארוואס די נפילת הפור בשבועה באָדר אייז אַז ענין פון זכות (וועלכער אייז מבטל גוירות המן) — האט דאָר די גמא געדאָרפט זאגן מינני ובוי, איז יומ „שנת בו משה“ (דער מבחר מין האנוש¹⁷) אייז דער גרענטער זכות וואס קען פועל זיין „ישועות בקרב הארץ“ — ביטול גזירתו של המן¹⁸!

(10) אף שזה גופא בא מ„כח“ הלידה, בהליך „יום הולדו“ (וראה לקו"ש ח"ב ע' 606. ולחערי מלקרית מצורע (כה, א) בפי התחלת הכתוב „טוב שם שמן טוב“) — אבל היגייל בווען נשלם בעית הגמ"ג. ולהעיר מלקו"ש ח"ב (ע' 283 ואילך).

(11) ראה רמב"ם פיה"מ לסנהדרין פ' חיק היסוד זו.

(12) בלאקו"ש חט"ז (ע' 350 ובהערה 76 שם. וראה שיחת ש"פ טרומה תשמ"ג) נת' שכונת הגמ"ג ב„ולא הי יודע שב" בادر מת ובד" נולדי“ היא להdagיש מעלה יום מיתתו, כי זה ש, „היום מלאו ימי ושנותויי“ (כפרשי מגילה שם) — וכמזהול (קידושין לה, א. ווש"ג) „שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום לומם“ — מורה על השילוחות שבUberigkeit הצדיקים, המAIRה בגילוי ביטם פטרתיהם. ע"ש בארכוה.

וכאן נת' ע"פ פרשות¹⁹ בדאי הלידה שTCPר על המיתה²⁰, שמצוות מובן שהמעלה היא בעניין (יום) הלידה כשלעצמה.

(13) פרשנותו ב, ב.

(14) סוטה יב, א (וראה שם יג, רע"א). שמ"ר ופרש"י עה"פ (שם) וכוכ בקד הקמה שבהערה (22) „אורה“. וראה מאמרי אדה ז'תתק"ד ע' סב ואילך (שם ע' עדר ואילך). ואכ"מ. וועוד.

(15) זהר פרשנותו (יא, ב) עה"פ. וועוד.

(16) תניא רפ"ב. וראה אגדות פ"ד (צג, טע"ב). (17) ב"ב טז, א.

בשבת מירעט וועגן „מעשייו וטורתו ועבודתו“ פון משה רבינו, איז אודאי אין דעם פאראן און עילוי ביום המות לגביה יום הולדו, וויליל ביום הולדו – אידערעס איז דא עבדות משה – זינגען די אלע ענינים בלויין בכח, אונז די שלימות פון „מעשיו וטורתו ועבודתו“ האט זיך אויפגעטאן ערשת בשלימות ימיו (ועבודתו), בעת הסתקותו. ובמילא – „טוב .. יומם המות מיום הולדו“. ²¹

אָבער דער אָור ווֹאָס האָט גַּעֲלוֹיכְטָן בעת לִידְתָּה מֵשָׁה אַיז פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיט עַצְמָה נְשָׁמַת מֵשָׁה, אַכְּחָ פָּוֹן נְשָׁמַת מֵשָׁה – סְאַיז אַן עַנְיָן ווֹאָס אַיז נִיט תָּלוּי אַיז עֲבוּדָתָה בְּגֻפּוֹ (וֹאָס דּוּרְפָּאָר האָט עַס גַּעֲלוֹיכְטָן בְּפּוֹנְגּוֹ תִּכְּפָּה בעת לִידְתָּה, נָאָך אַיְדָעָר עָר אַיז שִׁידָּך גַּעֲוֹעָן צָו עֲבוּדָה); אַונְז דּוֹר עַנְיָן אַיז נִיט נָאָר אֶת העברער עַלְיוֹן ווי דּוֹר עַילְיוֹן הַנְּלִיל פָּוֹן „יּוֹם המות“, נָאָר נַאֲכָמָעָר – „כַּדָּאי הַלִּידָה שְׂתַכְּפָּר עַל הַמִּתָּה“ (כְּדָלְקָמָן בָּאוֹרָה).

ד. ווועט מען עס פָּאָרְשְׁטִיעַן לויטן ביואר הַבָּהִיכְיָה ²² אַיז דּוֹם מְחוֹזָל ²³ „נַתְמָלָא כָּל הַבָּית אַרְוחָ“ – אַיז „מֵשָׁה רְבִינו מַתְחַלְתָּה תּוֹלְדָתָה הַרְאִי לְהַאֲרִיר אַת כָּל הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַתּוֹרָה“ (וּוי עס שְׂטִיעַט ²⁴ „תּוֹרָה אָרָר“, וּכְמַחוֹז ²⁵ „אַיז אָרָא לְאָלָא תּוֹרָה“, „אַרְוחָ זוֹ תּוֹרָה“).

דערפּון אַיז פָּאָרְשְׁטָאנְדִּיק, אַיז דִּי תְּכוֹנָה פָּוֹן נְשָׁמַת מֵשָׁה („מַתְחַלְתָּה תּוֹלְדָתָה“) אַיז גַּעֲוֹעָן צּוּגַעֲפָאָסֶט אַונְז

(21) ולהעיר שבמדרש שם מדובר על מעלה אהזהת שביהם המות – כבשחתני הכל ומרגישים .. המן הודייע מיתתו (של משה) ששבת". ואכן.

(22) בס' כד הקמח מע' נר חנוכה.

(23) כ"ה ל' ה' שם בשם המדרש.

(24) נשלי ג. כ.ג.

(25) תענית ז. ב. מגילה טז. ב.

מִיחּוּדָה וּוּלְכָעַ הַאֲבָן דִּי כְּחָות מִיחּוּדִים צָו קָעַנְעָן דּוּרְגְּרִיכְן דִּי מַדְרִיגָה פָּוֹן צָדִיקְיָה –

אַיז אָבָעָר בְּנוֹגָע אַיזְדָּן בְּכָל נִיט שִׁידָּך צָו אַגָּן, אַיז שְׁוִין בְּשַׁעַת לִידְתָּה אַיז דָּא אַן עַנְיָן פָּוֹן אָור (וּגְלִילִי), וּוֹאָרוּם דִּי נְשָׁמָה אַיז דָּאָר בְּהָעָלָם אַין גּוֹף, אַיז דָּעָר גִּילְוִי פָּוֹן אָור הַנְּשָׁמָה אַיז תָּלוּי אַין בִּירּוֹר וּזְיכָר הַגּוֹף עַיִ"ה הַעֲבוּדָה – וּוֹאָס מַעַר מִעַן אִידְלַט אַוִּיס דּוֹם גּוֹף, אַלְץ מַעַר אַנְטְּפָלָעַקְט זִיךְדִּי נְשָׁמָה אַוְן עַס לִיְכָת דָּוָרָך אִיר גִּטְלָעַקְכִּיט אַיז דָּעָר וּוּלְעָט.

אַונְז דּוּרְפָּאָר זָאָגֶט מִעַן „טּוֹב .. יּוֹם המות מֵיּוֹם הַוּלְדָה“ – וּוֹיְלִיל דִּי כְּחָות רְוּתְּחִים וּוֹאָס אַיז בְּאַקְוּמָט, זִינְגָעָן בְּיּוֹם הַוּלְדָה בְּלִוְיִין בְּכָח (אַונְז „אַין אָדָם יוֹדֵעַ מָה מְנַשְּׁיָּוָה“); וּוֹעַן קוּמְעָן צִיְּלִידִי גִּילְוִי (וּשְׁלִימָוֹת) – עַרְשָׁת בְּיּוֹם המות.

מְשָׁאָכְבִּי מֵשָׁהָז אַיז גִּלְיִיךְ בִּי לִידְתָּה „נַתְמָלָא הַבָּית כּוֹלוֹ אָוֹר“ – בִּי אִים אַיז דָּעָר „אָוֹר“ שְׁוִין דַּעֲמָלָט גַּעֲוֹעָן אַן אָרוֹד וּוֹאָס האָט גַּעֲוֹעָן בְּפּוֹנְגּוֹ וּבְגַלְגָּלִי, וְעַד כְּדִי כְּרָה, אַיז דָּעָר אָוֹר האָט גַּעֲלוֹיכְטָן (נִיט נָאָר בִּי אִים אַלְיָין, נָאָר) אוֹיךְ אַיז דָּעָם בְּבֵית, בִּזְוֹ אַין אַן אָוָפָן פָּוֹן „נַתְמָלָא (כְּלִי) הַבָּית כּוֹלוֹ אָוֹר“.

– סְאַיז נִיט קִין קְשִׁיאָה דּוּרְפָּוֹן וּוֹאָס דָּעָר מַדְרָשָׁ גּוֹפָא (דָּאָרָט עַל אַתְּרָה ²⁶) דְּרַשְׁנִיט דּוֹם פְּסוֹק „טּוֹב .. יּוֹם המות מֵיּוֹם הַוּלְדָה“ אוֹיךְ בְּנִוגָּע צָו מֵשָׁהָז דָּה. אַיז אוֹיךְ בִּי מֵשָׁהָז אַיז פָּאָרְאָן אַיז עַילְיוֹן אַין יּוֹם המות לְגַבְּיָה יוֹם הַוּלְדָה – וּוֹיְלִיל עַס וּוּנְדַט זִיךְרַי לְגַבְּיָה וּוּלְכָעַן עַנְיָן מען רַעַת:

(18) תניא פ"ד (ב, א).

(19) כ"ה בסותה יג, ר"ע"א. שמואיר שם.

(20) קה"ץ שם. וכן בפרש"י קהילת עה'פ.

און דאס איז דער ענין פון תורה אמת – “ונתן לנו תורה אמת”³⁴ – אָז תורה איז נצחית, סאייז ניט שירק איז איר קיין ענין של שינוי, ובולשן הרםבוֹס³⁵ אָז תורה איז “עומדת לעולם ולעולם עולמים און לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת” – תורה איז ניט אונטערווארפן די שנויי הזמן אָדער די ענדערונגען וועלכע קומוּן פאר אין די בני אדם (מקבלי ולומדי התורה), נאָר אין אלע אומשטענדן בליביט זי די זעלבע תורה, אָן שנויים.³⁶

[ויל אָז אויך דערפֿאָר זאגן חז'ל³⁷ “כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיניי” – ווילל סאייז ניט שירק קיין הוספה (אמיתית)³⁸ אָין תורה; און דערבער, אויב דאס אָז שווין דאס גופה אָראי אָז עס אָז שווין געגעבן געווארן למשה מסיני.

ה. וליתר ביאור:

דאָס וואָס תורה ענדערט זיך ניט מצע די שנויי הזמן כו’, אָז עס ניט וויל תורה האָט ניט אָראָפְּגַעַנְדֶּרֶט אִין זמן ומאָן מקום

– אדרבה: תורה איז “לא בשםים היא”,³⁹ נאָר זי אָז געגעבן געווארן און

צוגעבענדן צו ענינה של תורה. און דאס גופא איז דער טעם פֿאָרוֹאָס “נתן נפשו עליל” ביז אָז תורה “נקראת על שםו”²⁶ (“זכרו תורה משה עבדי”²⁷) – ווילל דער קישור ואַיחוד פון משה מיט תורה איז ניט אָזוגעבעגען זאָך צו זיין עצם מציאות (דהינו, אָן ענין וואָס ער האָט אוּרְפְּגַעַנְדֶּן דערנְאָך על ידי עבדתו) – נאָר זיין נשמה, מצד עצם מהותה, אָז ראייה להאר את כל העולם על ידי “התורה”, אָזוי אָז די עצמיות פון משה אָז אָין זאָך מיט תורה.

די הסברה אָין דעת:

חז'ל זאגן²⁸ “אין אמת אלא תורה”. דער ענין פון תורה איז – אָמת. דער אמת ערבי באַדִּיט פון “אמת” אָין ניט (נאָר) די שלילה פון היפְּךָ האמת (שקר), נאָר “אמת” מיינט²⁹ – אָן ענין אָין וועלכע סאייז ניט שירק קיין שנוי, סאייז נצחותידיק ובל’ הכתבוּ³⁰ “שפְת אמת תוכו לעד” [כידוע די ראיי פון משנה]³¹, אָז מעינות וועלכע טרייקענען זיך אויס איינמאָל אִין זיבּן יאָר³² ווערזן אָנגערופּן “מים (נהרות) המכובין” (און זיינען פֿוּסְל לקידוש מי חטאָת) – ע”ד שקר אָין לו רגילים.³³

(26) מכילתא בשלח טו, א. ובכ”מ.

(27) מלאכי ג, כב.

(28) ירושמי ר”ה פ”ג ה”ח. וראה ברכות ה, ריש ע”ב. ועוד. וראה לקות טוכות פא, ג. ובכ”מ.

(29) ראה לקות מטוּת פג, טע”ג ואילך. מסע עג, ב-ג, וווח.

(30) ממשי ב, יט. רשיי, רלב”ג ומוצרד שם. וראה תניא ספ”ג.

(31) פרה פ”ח מ”ט. – הובא בלקות מטוּת וסעיע שם. ובכ”מ.

(32) התעם ע”ז – ראה סה”מ תרמ”ג ע’ צז. לקוּשְׁחַתְּיוּ ע’ 427 הערה 27 (יעוד).

(33) אותיות דרעריך במחילה. תקוץ’תכ”ב (ט), א). פוריי ממשי שם. וראה שבת קה, א. זה ב’ כתה, א. ועוד.

(34) נוסח ברכת התורה.
 (35) היל יסוד התורה רפ”ט.
 (36) עיין גם לקוּשְׁחַתְּיוּ ע’ 33 ואילך ובהערות שם.
 (37) ראה מגילה ט, ב. ירושלמי פאה פ”ב ה”ד. ובכ”מ (נסמננוblkוּשְׁחַתְּיוּ ע’ 1088. ח”ט ע’ 252). ועוד.
 (38) ראה קוּנְטוּרָס עה”ח פל”א. – אף שבשם “חוּדוּשָׁה” יקרא, ואדרבה – זהו חוווב מוווזד “לאפשר לה” (וח”א ב, ב) ולחדש בתורה (היל) “תית לאדרה” ז פ”ב ס”ב. אגחה”ק סכ”ו (קומה, א). וראה לקוּשְׁחַתְּיוּ ע’ ח”ט ס”ע 253 ואילך.
 (39) נצבים ל, ב. ב. ב. מט, ב. רמב”ם הל’ יסודה’ת שם.

א הוה ונפסד, האבן זי אין זיך חיים נצחיים (חירות מלאך המות⁴⁶).

נאר דורך דעם חטא העגל איז דאס בטל געוווארן⁴⁷, וויל כדי איז תורה זאל אויפטאנ נצחיות איז דעם אדם, מוז תורה נחקר ווערן אין זיין גוף הגשמי; אבער דער חטא העגל האט אריינגעבראקט אָ „זוהמא“⁴⁸ איז אין די גופים וואס פאר שטעלט אויך תורה, באופן איז תורה קען ניט נחקר ווערן בגופם.

און דורך מעשינו ועבודתנו ברעכט מען דורך דעם חשך, בייז איז מען איז מבטל די זההמא, עד עת קץ וווען „ואת רוח הטומאה עברי זון הארך“⁴⁹ – וועט דעתאלאט זיין „חרות מלאך המות“, חיים נצחיים בפועל, נשמה בגוף.

ו. און דאס איז אויך די הסברה אין דעם וואס „משה רבינו מתחלה תולדתו היי ראי להאריך .. עלידי התורה“ – וויל עניינו ומדתו של משה איז מידת האמת („אמת זה משה“⁵⁰), וואס דערפֿאָר איז דורך אים געגעבן געוווארן תורה אמת – „משה (אמת) ותרתו אמת“⁵¹.

דער פירוש אין דעם איז, או משה האט ניט בלויו ניט געזאגט עפעס וואס איז היפק האמת חזו – אויך אנדרערא,

(46) ולהעיר ממחל"ל גבי דוד המלך ורבה (שבת ריש ע"ב. ב"מ פ, א) דכאשר למדו תורה לא היכול מלאך המות לשלוט בהם.

(47) ראה בתפקידות שבורה 44. ועוד.

(48) זה"א נב, ב. קכוי, ב. זה"ב קצג, ס"ב. תור"א עז, ד. ועוד. וואה סה"מ תרמ"ג ס"ע פ.

(49) זכריה יג, ב.

(50) תנומא פרשנותנו כת. שמואיר שם (פ"ה, י). ובכ"ג.

(51) ב"ב עז, א. סנהדרין קי, ס"א ואילך. תנומא קrho יא. וראה לקו"ת ואתחנן ה, ס"ב.

געפינט זיך למטה בארץ דוקא, אין אַ וועלט וואס געפינט זיך تحت שינויי הזום, „למצרים ירדתם .. יצר הרע יש ביניים“⁴⁰ –

נאר דער פירוש אין דעם איין, איז ווי תורה געפינט זיך למטה בארץ (או) איפילו ווי זיך וווערט געלערנט דורך איז אדם טמא⁴¹), איז אין איז וווערט ניט קיין שינויי.

די הוכחה איז סאיין איז עניין פון „אמת“ איז דערפֿון וואס זיך בליבט איז זעלבן מהות און מיטן זעלבן תוקף אומעטום און איז אעלן תנאים, בין איז איפילו וווען תורה קומט אראפֿ איז זמן ומוקם, וואס מצד עצם זייןען זיך בעלי שינויי (היפך האמת), אויך דארט בליבט זיך נצחית, אן שינויים⁴².

און ווי עס שטייט „אמת ה' לעולם“⁴³ – איז דער „אמת ה“ איז מאיר איז זעלם, וואס דערפֿאָר, מצד „אמת הווי“⁴⁴ קען אויך א זיך פון עולם הגשמי, עלמא דישקרא, נתהפר ווערן צו אמת דקדושה.

ויל איז דאס איז די הסברה איז דעם מאמר חז"ל⁴⁵ איז בשעת מ"ת האט זיך אויגגעטען (חרות על הלוחות ...), דער ענין פון צירות מלאך המות – דורך נתינת התורה צו אידן למטה איז איז זיך אריינגעגעבן געוווארן דער ענין פון נצחיות, איז אויך זייןדייך נשומות בגולפים, וואס דער גוף גשמי (מצד עצמו) איז

(40) שבת פח סע"ב ואילך.

(41) ראה ברכות כב, א. וראה לקו"ש ח"ח ע'

.6,5 הערות 352

(42) ראה גםulkorush ch"w ע' 19.

(43) תהילים קי, ב. וראה לקו"ת סוכות פא, ג.

שמע"ץ פג, סע"א ואילך. ועוד.

(44) שמואיר רפל"ב. פמ"א, ז. זה"א לו, ס"ב.

וראה שם קלא, ס"ב. וראה גם פדר"א פמ"ה.

יעוד.

(45) תשא לב, טז.

אפילו בmittahם קרוים חיים; און נאכ' מער: דער אלטער רבִי איז מאבר בארכאה⁵⁷ אָז אַ צְדִיק וּוֹאָס וּוּרְטַנְפֶּטֶר געפינט זיך אין עוה"ז נאך מער ווי' בחיו – וויליל "חַי הַצְדִיק אֵין חַיִם בְשִׁירִים כִּי אֲם חַיִם רַוְתְּנִים", און די "חַיִם רַוְתְּנִים" פונעם צדיק גיינע ניט אַוּרָעָק פון עוה"ז אויך לאחרי פטרתו (וויליל "דָבָר שְׁבָקוּדָשָׁה אַינוֹ נַעֲקֵר לְגַמְרִי מִכְלָה וְכָל מַמְקוּמוֹ"), ואדרבה, דעםאלט איזעס (איין אָגָעוּסִין זַיִן) נאך ביתר שעתא, היהות אָז אָוִיף זַיִן רַוְתְּנִים זַיִנְעָן דַּאמְאָלָס ניטא די הגבלה מעד זַיִן גּוֹף כָּרָ).

אעפ"כ, געפינט מען ניט אָז אַט דער עניין (ולשון) פון "לא מת" זאָל שטיין בי' אַנדְעָעַץ צְדִיקִים⁵⁸, נאָר בלויין בי' משה'ז (עד"ז בי' יעקב, כדלקמן סעיף ח.).

ויליל דעם ביואר אין דעם:

בי' אַנְדְּעָרָעַ צְדִיקִים אִיז דער עניין פון "אַשְׁתָּחָה בְּכָלָהו עַלְמִין" – אויך איין עוה"ז – איין און אופן אָז זייר רַוְתְּנִים געפינט זיך אָין עוה"ז אָזֶוּ זַיִרְעָרָע תלמידים קענְעָן מַקְבֵּל זַיִן אַחֲשָׁפָה רַוְתְּנִים פון נִשְׁמַת רַבְּכָם; אַבְּעָר דִּי חַיִּים הַצְדִיק עַצְמָם זַיִנְעָן ניט פָאַרְבּוֹנְדָן אָז אָנְגַּעַטָּא אָין גַּשְׁמִוֹת הָעוֹלָם. קומְט אָוִיס, אָז אָין זַיִרְעָרָע חַיִּים (רַוְתְּנִים) אָין פָּאַרְט גַּעֲוֹוָאָרָן אָגָעוּסִעָר שְׁנִינוּ – וְהַיִינְוָן, ווֹאָס בְּפִטְרָתָם זַיִנְעָן זַיִי שְׁוִין מַעַר ניט אָנְגַּעַטָּא אָין גַּשְׁמִוֹת הָעוֹלָם. אָז דערפָּאָר אָין דערוֹף ניט מַתָּאִים צו

(57) אַגָּהָק בִּיאָוָר לְסִי זֶר.

(58) בְּבָבָב (קְטוּנָה, א. וּרְאָה קְהָר שָׁמָ) דוד שניהה בין כמותו נאמרה בו שכינה (ולא מיתה). ועד"ז בעוד מקומות – אבל לא נאמר בזה הלשון "לא מת", ורק "כְּאַיּוֹ" (בְּרִי (פְּמִישׁ), ד' וּפְרִשְׁשִׁי עַהֲפָר וּרְאָה יְהָ, יְטָ). משאכ' במשה יעיקב שנאמר בהם "לא מת" (ולהעיר מרשי ס'פ' ויליל).

ובperfט צדיקים, ווֹאָס עֲנִינִים אִיז אָז אַנְדְּעָר מִזְהָה קְדוּשָׁה (חַסְד וּכְבוֹ), זַיִנְעָן אַיְמָגָאנְצָן נִיט שִׁיךְ צו אָז עֲנוֹן שֶׁל שְׁקָר ח"ו⁵⁹ – נאָר דָּאָס מִיְנִינְט אָז אִין מִשָּׁה הַאֲטָט גַּעֲלִיכְטָן דָּעָר "אֶמֶּת הַיְיָ" ווֹאָס אִיז נְצָחָה, אָז שְׁנִינוּיִים.

דערפָּאָר געפינט מען אָז מַעְשֵׁי יְדִי מִשָּׁה זַיִנְעָן נְצָחִים – כְּמַחוּלָּא אָז דָעָר מִשְׁכָּן שְׁעָשָׂה מִשָּׁה אִיז (נִיט חַרְבָּ, נִאָר) בְּלֹוִיזָן גַּגְגָן גַּעֲוֹוָאָרָן, אָז אִיז עוֹמֵד לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמִי עַולְמִים⁶⁰ – ווֹיליל וּוּבְּאַלְד אָז בְּיִי מִשְׁהָן הַאֲטָט מָאֵיר גַּעֲוֹוָן דָעָר "אֶמֶּת הַיְיָ" וּוּלְכָבָעָר אָז מָאֵיר) לְעַלוּם", דעריבעָר הָאָבָן אָוִיךְ זַיִנְעָן גַּשְׁמִוֹתִידִיקָן מַעְשִׁים אָז זַיךְ נְצָחִות.

ז. עַכְוּבָּכָ אָז דָּאָס אָזֶוּ בְּנִוגָּע צָו מִשְׁהָן בְּעַצְמָוֹן, כְּמַחוּלָּא – "לֹא מוֹת מִשָּׁה .. מה להלן עוֹמֵד וּמַשְׁמֵשׁ אָפָּכָן עוֹמֵד וּמַשְׁמֵשׁ". דָעָר חִידּוּשׁ אָז דָעָר אִיז:

בְּנִוגָּע צְדִיקִים בְּכָל שְׁטִיטִיט⁶¹, אָז

(52) ראה לקוּשׁ ח'כ'ד (ע' 255. ו'ש'ג') שבג' אהרן רך שנייה מפני השלום אבל לא שיקר ח'ז' (אלא שאצל משה, שענינו ממד האמת, ג'ז לא שיקר. ע'ש').

(53) סותה ט, סע"א*. וראה צפ"ע"ג עה"ת ר'פ' תרומות. ובכ"מ.

(54) ראה יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. בח'י תרומותה כו, טו.

(55) סותה יג, סע"ב. זה"א לו, סע"ב.

(56) ברוכות יח, סע"א ואילך.

* ישראאל חי וקומים" (יד'ה כה, א), ומלאכי בית דוד הם העומדים לעולם" (רמב"ם הלי' מלכים פ"א ה'ט). ולהניעו מלהר"ש חותמי (ע' 470) שהונצחים במנשנה דוד ה'יא מצד נניין הביטול שבו (וענין מאמריו אזהה אמר צדחה"ז א'תולחך לאזוניא (ע' ב. מאמריו אזהה אמר צדחה ויקרא ח'ב נ' מרפה. ס"ע תרפט ואילך): משה .. חרירות משובחן מל' המות .. דוד .. הר' בו האורת משה כו. ע'ש). וראה רקמן העורה 58.

זַיְתּוֹן זִיר אָן אַין דֻּעַם גּוֹפַן נְשֵׁיאָה
הַדָּר שְׁכָלְדָר וְדוֹרוֹ].

ח. וַיְלֵא דָאָס אַיְזָ אַרְיךָ אַיְינְגָעָר
פּוֹן דַּי בִּיאָוְרִים אַיְזָ דֻּעַם מַאֲמָר חֹזֶל⁶⁴
בְּנוּגָעָ יַעֲקֹב: יַעֲקֹב אַבְנֵינוּ לֹא מַת... וְכֵי
בְּכִדֵּי סְפָדוֹ סְפָדְנוֹיָא וְחַנְתוֹן חַנְטוֹיָא וְקַבְרָוָיָא... (נָאָר) מַה זָּרְעוּ בְּחַיִם אָפָּ
הָוָא בְּחַיִם.

אַיְזָ נִיטָ פָּאָרְשָׁטָאָנְדִיקָ: וְאוֹ אַיְזָ דַעַר
עַנְטְפָעָר אַוְיפָּ דַעַר שָׁאַלָה «בְּכִדֵּי
סְפָדוֹ כּוֹי וְחַנְתוֹן כּוֹי וְקַבְרָוָיָ כּוֹ?»?

מְפָרְשִׁים⁶⁵ זַיְנְעָן מַסְבֵּר, אַז מִיטָ דֻעַם
עַנְטְפָעָר «מָה זָרְעוּ בְּחַיִם אָפָּ הָוָא
בְּחַיִים» אַיְזָ כּוֹנוֹתָו צָו קְלָאָר מַאֲכָן אַז
מִיט «יַעֲקֹב אַבְנֵינוּ לֹא מַת» וּוּעָרֶת נִיט
גַּעֲמִינִיט זַיְנָעָן חַיָּה הַגּוֹךָ» – אַיְזָ דֻעַם
אַיְזָ טָאָקָעָ גַּעֲוָעָן מִתָּה – נָאָר «וְדָאָי
בְּנֶפֶשׁ קַאְמָרִי».

עַס בְּלִיבְטָ אַבְעָר נִיט מַובָּן: לְפָ"ז,
וְאַז דַעַר חִידְשָׁו בְּיַעֲקֹבְזָ, וְאַז
דּוֹקָאָ בְּיַיָּם וּוּעָרֶת גַּעֲזָגָט אַז «לְאַ
מַת?» – בְּיַיָּדָן צְדִיק זַיְנְעָן דַי חַיִ
הַנֶּפֶשׁ שָׁלוּ אַז עַנְיָן נְצָחִי⁶⁶!

וַיְלֵא דֻעַם בִּיאָוְר אַיְזָ דֻעַם: דַעַר
אוּפְטָו פּוֹן «יַעֲקֹב אַבְנֵינוּ לֹא מַת» לְגַבִּי

(64) תענית ה. ב. – וברשותי ויחי (מט, לג) הובא רָק «יַעֲקֹב אַבְנֵינוּ לֹא מַת», ונתן בשיחת ש"פ ויחי תשמ"ז.

(65) חדא"ג מהרש"א. וראה הערכה הבאה.

(66) אבל בפרק"ז (תענית שם) דהא ד"חנטו חנטייא (כ"י) נדמה להם שמת אבל דזי הי'..., והינוי שלא מת גם בגוף (ובמ"ת תומ"ש). וראה גם עיון יעקב, הר"ץ, עז יוסף ועוד לעשי' שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם. ליק"ש ח"ד ע' 1260 ואילך – ונתן בלק"ש ח"ה ע' 224 ואילך.

(67) ואם מושם העניין ד"ז, ר' ערו' בחמי"ם – הרי גם אצל צדיקים אחרים מציינו דוגמת עניין זה (ראה לעיל הערכה 58, "הנינה בן כמותו". ועוד). וראה מפרשיו העז. ואcum.

זַאָגָן אָז «לֹא מַת» – אָז סְאִינְזָ נִיט גַּעֲוָעָן קִיּוֹן עַנְיָן שֶׁל הַפְּסָקָ וְשִׁינְיוֹ וְגַנְּלָה מַדְרָגֵי⁶⁸.

מַשְׁאָכָ בְּיַיָּמָה זַאָגָט מַעַן «לֹא
מַת»: וּוּבְכָאלְדָ אָז מַדְתָּו שֶׁל מַשָּׁה אַיְזָ
מַדָּת הַאֲמֹת, אַיְזָ חַיָּו אַוְיךָ וְזַיְנְעָן
גַּעֲוָעָן פָּאָרְבּוֹנְדָן מִיט גַּשְׁמוֹת הַעוֹלָם,
קָעָן אַיְזָ דֻעַם נִיט זַיְנָיָן נְצָחִי אַוְיךָ אַיְזָ
גַּשְׁמוֹת פּוֹן עַוְהָז⁶⁹.

אוֹן חֹזֶל זַאָגָן⁷⁰ „אתפסותא דמשה
בְּכָל דָרָ וְדָרָא“ – אָז נִשְׁמַת מַשָּׁה טוֹ
זַיְרָ אָן אַיְזָ דַי חַכְמִי הַדָּר עַיְנִי הַעֲדָה⁷¹
שְׁבָכָל דָרָ וְדָרָו⁷², וּבְמִיחָד אַיְזָ דֻעַם
נְשִׁיאָ הַדָּר, וּוֹאָס «אַיְזָ דָר שָׁאַיָן בְּ
כְּמַשָּׁה»⁷³ (עַס מַזְזָזָן אַיְזָ מַשָּׁה) בְּכָל
דָר וְדָרָ אַיְזָ וּוּעָלְכָן סְאִינְזָ אַנְגָעָטָן
נִשְׁמַת מַשָּׁה).

[ואע"פ אַז דָאָס אַיְזָ נִיט גּוֹפַן שֶׁל מַשָּׁה
– אַיְזָ אַבְעָר וּוּבְכָאלְדָ אָז חַיִ הַצְדִיק
אַיְזָנִים חַיִם בְּשָׂרִים כִּי אַמְחִימָסִים וּרְחִנְנִים/
זַיְנְעָן חַיִ מִשְׁהָ נִיט דַי חַיִם בְּשָׂרִים פּוֹן זַיְן
זַיְן גּוֹת, נָאָר דַי חַיִם רְחוֹנִים שָׁלוּ בְּלִיבְטָ
נִשְׁמַת; אוֹן דַי חַיִם רְחוֹנִים שָׁלוּ בְּלִיבְטָ
נְצָחִים אַיְזָ עַוְהָז⁷⁴ הַגְּשָׁמִי דּוּרְכָדָעָם וּוֹאָס

(59) כ"ה הַלְּ בְּלִקְרָת חֻקָּת (נִז, רע"א) וּבְכִמְ".
– וּבְזָה"ג (קְלָה, ב) „דְּנִזְוִית מַדְרָגָא“.

(60) וביעוֹן יַעֲקֹב (לְעַזְזָה שָׁם) מַשְׁמַע
שְׁהָעֵנִין דְמִשְׁהָ לֹא מַת הָוָא גַם בְּנוּגָעַ גְּנוּגָע
(ולהעיר מַרְשִׁי) בְּרַכָּה לְד, ז. וּרְאָה לְקַמְנוּ הַעֲרָה
שְׁהָעֵנִין דְמִשְׁהָ לֹא מַת הָוָא עַזְדָי יַעֲקֹב לֹא מַת].

(61) תקו"ז תס"ט (קִיב, רע"א. קִיד, רע"א). ועוד [הובא בתניא פמ"ד (ס, א) לרגבי הארת משה, „בְּנֶפֶשׁת כְּבֵית יִשְׂרָאֵל“. וּרְאָה גַם שֶׁר פמ"ב.
אַגְה"ק ס"ז וּז].

(62) תניא רפמ"ב. וּרְאָה תקו"ז שם. חַוְלִין צ, ג, א
וּבְרִישָׁי. שְׁבַת קָא, ב (ו"ג): מַשָּׁה שְׁפִירָ קָמוֹת.
תנו"א יְתָרוּ סָח, ג, סָט, ג. ג
(63) בֵּין פְנִי, ג.

כליוון ח'וּיִי איז איז „אף הוא בחיים“, וויל דיבר „ח'ים“ פון „זרעו“ איז ניט עפעס אנדערש ווי ח'י יעקב²² (נאר דאס איז ווי ח'י (ונשות) יעקב ווערט נמשך (וונתלבש) אין „זרעו“. אונ דאס גופא איז די סיבה ואס „זרעו בחיים“ (באופן נצח) – וויל דאס איז „הוא בחיים“, ס'איין ח'י יעקב, מדת האמת, אין וועלכע עס קען קיין הפסק ניט זיין.

קומט אויס, איז ח'י יעקב זייןען איז עניין נזכה אויך אין טוה²³ הגשם.

ט. ע"פ כל הניל ווערט מען פֿאַרְשְׁטִיעָן דברי רשי²⁴ בונגע משה'ז „כדאי הלידה שתכפר על המיתה²⁵:

דער אמת, די נזכהות פון משהן איז ניט און עניין ואס ער האט אוירגנטאן ע"י עבדתו – די נזכהות פון משהן האט זיך גענומען דערפון ואס אין זיין נשמה האט געלויטען דער „אמות ה“, „זה' אלקים אמת²⁶.:

אונ דאס איז דער עניין, ואס תיכפ' בלידתו – נאר אידייער ער איז שיך געוווען צו עבדה – איזו „נתמלא הבית כולו אורו“: די „נזכהות“ פון „אמת ה“, ואס האט געלויטען בנשות משה, האט מאיר געוווען בפועל תיכפ' בלידתו.

(71) ראה בה' בט' (קטו, ריש ע'ב) „גמ' רדי דלא כליה שבטא“. וברשותם: וראי' לדבר במלאכי (ג, 1) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

(72) ראה אה"ק ט"ז (קיא, סע'ב) דנסחת יעקב „כלוה מכל הנשות שבישראל מעולם ועד עולם“. ע'ש.

(73) ראה גם יערות דבש ח'א דרש ג (ז) אדר תק"ד' בטספה. שם דריש ח (ז) אדר תק"ה קרוב לתחלתו. החיד"א בס' דברים אחדים דריש ג (ט), ריש ע'ב). ועוד. וראה גם לקוש' חז' ע' 362 ואילך.

(74) ירמ' ג, וראה לקוש' חמ"ז ע' 427 ואילך.
ונל"ן.

אנדרע צדיקים איז זיכער בונגע זייןע חיים גשמי: וויבאלד איז מדותו של יעקב איז²⁶ מdat האמת²⁷ – תtan את ליעקב²⁸ – איז דערבער מוכחה צו זאגן, איז ח'י יעקב זייןען נזכה אומעטם, אויך איז עוהז' הגשם. און דערפֿאָר פרעט דיגראָוּ ובי' ב כדי כו" – ווי קען מען זאגן „לא מת“ בgeschmot, בשעת עס זייןען חנטו חנטיא בגוףו של יעקב?

ענטפערט דיגראָ – „מה זרען בחיים אף הוא בחיים“. וויבאלד איז „זרעו בחיים בחיים“ (וואס דאס איז או עניין נזכה איז וועלכן ס'איין ניט שיך קיין הפסק ח'ו – איז בני יעקב קען ניט זיין קיין

(68) בnal במשה, ובידוע דמשה מלגאו ויעקב מלבר"ר (אה תקיין ת"ג – כת, א), שנודם ענונים תורה (ראה בוזה לדורות ואתחנן ה, סע"א וסע"ב. ובכ"ה). וראה הרשכ"א (בע"י) תענית שם וועד (עד) והסודות – מאור עיניהם (ב„ליקוטים“ ד' ה' יעקב אבינו – פח, ד' וועוד) – השיכוכות דיעקב לא מת זהה שיעקב עניינו תורה.

(69) זה' א קלט, סע"א. קסא, א. תニア פ"יב'. לכו"ת מות ומשי' (שבהערה 29) ופ' ואתחנן שם. ושוד. וראה לקוש' חכ"ה ע' 255 ובוגנסמן שם.

– בהשיכוכות דיעקב לא מת למדת האמת שלו – ראמ' גם הרשכ"א (בע"י) תענית שם. מרפרשים שהבאו בתרוש' וויח' שם (אות תה). ועוד. וראה גם תוח' ויח' קה, סע"א ואילך. ובאורוכה (עד' הקבלה) תורו לוי"ץ לתענית שם (ס"ע ז אילך)* – הובא בקיצור בליקוטי לוי"ץ להזהר פרשנותו ע' יא. ועוד. וראה לקוש' טמ"ז ע' 429 ואילך. וההוספה בפנים היא – שמוש'ז יש נזכהות להחי יעקב גם בgeschmot.

(70) מכיה בסופו.

*) בתורת לוי"ץ שם מבאר ההפרש בין משה ליעקב, שזוקא יעקב לא מות (נויש'). ואולי הוא נ"פ המז' ה' וא' בטספה שם. רימות משה ספרא רבה דירושאיל". ואכ"ג.

בלתי רצויי⁷⁸; משא"כ דער עילוי פון
כ"דאי הלידה שתכפר על המיתה" אין
איןגןץן מבטל ענין המיתה והסלוק,
כណל⁷⁹.

און דערפֿאָר, איזו ניט נאָר ווּאָס עס
האט איפֿגעטָאָן דעם ביטול פון גזורת
המן (כפרה לשון קינוח) – נאָר נאַכְמָעָר:
ס'אָיז געווארן "תְּכִפָּר" לויטן העכערן
פִּירְוֹשׁ⁸⁰ אִין כְּפָרָה – "להיות נתת רוח
לקונו", אָן ענין של חביבות נאַכְמָעָר ווּי
עס אַי געווען פריער,

אוֹז דורךדעם אַיּוֹ נְתוּסָה געווארן אָ
ירעט בֵּין אִידָּן, אָנוֹ אִין דעם גוֹפָא –
כיתרונ האור מן החושך – אָיוּט ושמחה
ווּאָס אַיּוֹ גְּרַעַסְעָרָר פָּוֹן אֶלְעָר יוּט – דִּי
שְׂמָחָה אַיּוֹ אָוָפָן פָּוֹן עַד דְּלָא יְדַע⁸¹,
לעמלעה מדידה והגבלה.

און אָ שְׂמָחָה [צָחִית], כמזה"ל⁸² "כל
המּוֹעֲדִים עַתִּידָן לִיבְטָל וִימִי הַפּוֹרִים
אַיּוֹ בְּטַלְים לְעוֹלָם".

(משיחות פורים תש"י').
ביל' ד' אדר ושת' ו' תצוה תשמ"ה)

(78) שלכן צ"ל ענין התענית כו'. וראה לקוטי' חט"ז ע' 350 ואילך. וראה הערכה הבאה.

(79) אף שגם במשה "יש תעניות מצד הסתלקות האור למיטה" ואינו דומה לרשב"י שגילה גם נסתור דתורה (ראה ס"ה להבין כו' הילולא דרשבי' – אמררי אדרה זורתקס"ד ע' קד. אה"ת עניינים" (ע' רבבי-ג). ועוד). וצ"ע. וא"מ.

(80) אה"ת פ"ב.

(81) מגילה ג. ב.

(82) יל"ש משליל רמו תתקמד. מדרש משליל פ"ט.
רמב"ם סוף הל' מגילה.

[היות אָז דָּאָס אִיז דָּעָר "אמָת הַיּוֹם"
וּוְאָס אִין אִים קָעָן קִין שְׁנוּי נִיט זִין], אִיז
נִיט שִׁיךְ קִין פָּאָרְשְׁטָעל כֵּי אוּפְּפָעָם
אוֹר – עס בליליבט מיטן תוקף אִין אַלְעָ
זְמָנִים אָזְמָנִים, ובמילא לייכט עס
בְּפֻעַּל וּבְגָלוּי גְּלִיאָר בְּלִידָת מְשַׁה⁷⁵].

אונ דאס אִיז דָּעָר פִּירְוֹשׁ פָּוֹן "כָּדָא
הַלִּידָה שְׁתַכְפֵּר עַל המיתה": ווּיבָאַלְד אָז
אִין דעם טָאגּוֹן לִידָת מְשַׁה⁷⁶ האָט
גַּעֲלָוִיכְטָן בְּגָלוּי דִּי נְצִחּוֹת אָזְמָת פָּוֹן
נְשָׂמָת מְשַׁה, דַּעֲרָפְּאָר אִיז אַט דִּי לִידָה
(וּוְאָס "וּתְרָא אַתָּה כִּי טֻב הַוֹּא" "מְכַפֵּר"
אוֹן ווּוִישְׁטָאָפּ בְּיִ אִים דעם ענין המיתה,
אִז אַוְרִיךְ בְּגָשְׁמִוֹת אִיז "לֹא מַת מְשַׁה".

אונ מהאי טעמא אִיז דִּי גָּמָרָא מַדְגִּשׁ
דוֹקָא דעם ענין פָּוֹן לִידָה (אונ ניט דעם
עַילְיוֹן פָּוֹן יוֹם הַסְּתָלְקָות מְשַׁה) – ווּיְיַלְלָה
דוֹקָא דאס אִיז מַבְטָל בְּהַזְּלָט גִּזְרַת הַמִּן:
נִיט קוֹנְדִיק אַוְפָּן גּוֹדֵל הַעַלְיוֹן פָּוֹן יְוֹם
הַסְּתָלְקָות, אִיז ווּבָאַלְד אַזְמָנָגּוֹן צָו
חַיִּים גְּשָׁמִים⁷⁷ אִיז עס פָּאַרְט אַזְמָנָגּוֹן
סִילּוֹק כּוֹ, בְּלִילְבָּט אִיז דעם אָ "גְּקֹודָה"

(75) להעיר מוזח"ג (קפז, ב. הובא באוח"ת פרשנו ע' סא): משה מיד ذاتי-ידי אספקלר' דנהרא כר משה משה ולא פסק טעמא.

(76) משא"כ אח"כ כשהותחה נבוחות משה לא' הי' אוֹר זה בהדגשה. ולהעיר מוזח"א (לא, ב) דהקב"ה נטול אוֹר זה ממשה "עד זקאים על טורא דסני לכבלא אורייניתא".

(77) ולהעיר שגירותה המן הייתה "להשמדת להרוג את הגופות" (לבוש או"ח סעתי"ר ס"ב, הובא בת"ז שם סק"ג).

